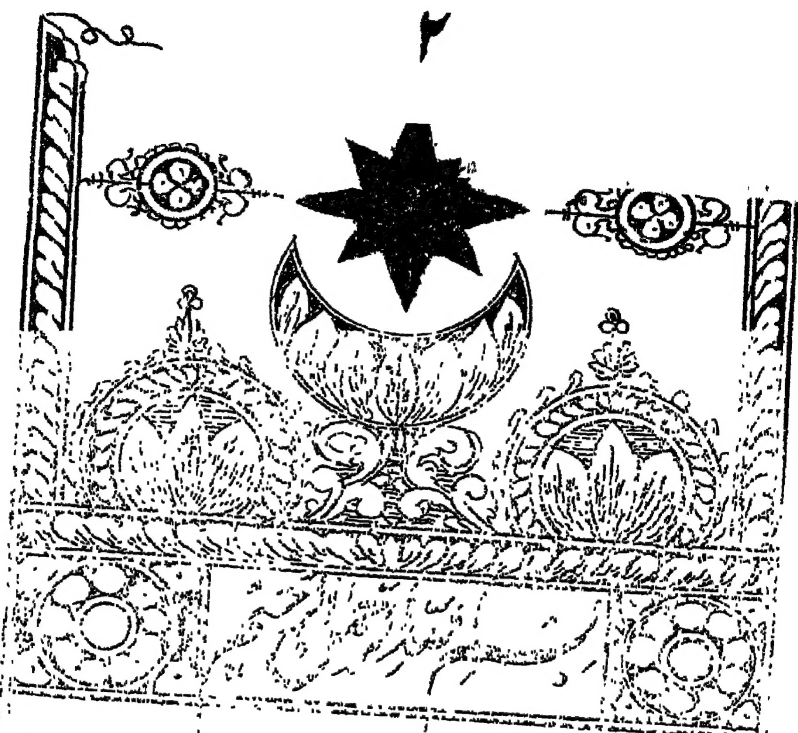

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ لِّشَيْءٍ قَدِيرٌ

الحمد لله الذي جعلنا من عباده الصالحين علي بن ابي طالب نقية من نقى الثياب
محمدا وشاهدا بعد علي بن ابي طالب في دار الجحيم من دار النجاة

من انکار در بار سقو کمال خباب محمد عبد العزیز بیگ صاحب
تخلص شاعری و حسن مرثی بیگ خان صاحب مرو

در مطب نفیسه گلستر مرآت پرینج خلیط معراج پرستید

ساقیہ دینا عجیب کبیر کی
ہوا شہ سے ظہور عالم کون
ہی تاج خسرو خاقان مغفور
شرف کہتی ہی مٹی آسمان کی
زمین نور بار و عشر تکین
ہماری خاک گر خاک شہ

پہرہ عداوت علی حق کی
عیان سب ہو گئی قدرت خدا کی
مغنی خاک اوس دولت سرا کی
مقام تربت خیر الورا کی
اقامت گم ہی فخر انبیا کی
طوتیا چشم ضیا کی

نربان ناطقہ ہے اپنی قاصر	کہوں تعریف کہا جو دو عطا کی
ہوئی نام محمد کے بدلت	کرم کی انتہا میہمبت کی
غلام زار ہی عصیان سے رنجور	رحیمارہ ملے دار الشفا کی
نہ دن کو چین ہی نے شکوہ ام	یہہ دہشت دور ہو روز جزا کی
نمک پروردہ ہوں جنکامین باز	انہیں حاصل ہو غرت دوسرا کی
بجی تختین اور ہر صاحب	میسر ہو زیارت مصطفیٰ کی
شکایت کر رہا ہی شاعر زار	فلک کے ہر گھڑی جو رجوا کی

س

جوں گزیر ہیں اندر نیت	یہی یہی پیر گزیر ستانمین
لوگ ہیں غم کے قید خانے میں	کوئی آئینہ کوئی جانے میں

راست جانویہی جوان و پیر
موت سب کے گلے کی ہی زنجیر

کپہ قایم رہا یہ کاشانہ
بند جانا ہی اور نہ بیان آنا
سب کو ہی یان سے کوچ فرمانا
ہی غضب اک سخی کام جانا

صاحب جاہ بڑا دہمت ہو و
سرور سروران ثروت بود

نام و شہرت ہو کر دم سے ہو
یعنی داؤد و دہش در دم ہو
دست قدرت نہایت قدیم ہو
گر قدم سے نہ ہو تم سے ہو

یہ قلم اور قدم درم ہر آن
ایک شاہین دو پلہ میزان

دوستو سنیو اس سخی کا حال
جس کے حاتم نہیں کچھ آگے مال

ہی وہ گوشہ میں قبر کے فی الحال	ہی دنیا کا چہرہ کر جنجال
--------------------------------	--------------------------

گر چہ تین اوس سخی کا خاکین ہے	
-------------------------------	--

قدس کے وہ مکان پاک میں ہے	
---------------------------	--

اوسکے باتونپہ تہی نبات نثار	بات ہر اک تہی اوسکی گوہر بار
-----------------------------	------------------------------

کبھی بیدل تھا اور کبھی لدار	لقب این ملازم سرکار
-----------------------------	---------------------

شب و شب تپ چڑھی تہن	
---------------------	--

تپ اونکے تہے سب تپدین	
-----------------------	--

رات بھر تہے بخدمت سرکار	عبد قدوس دلبر شیار
-------------------------	--------------------

یہی حالت میں گنجر و لیل و نہار	ساتھ تھا اونکے فدوی دربار
--------------------------------	---------------------------

اونکی خدمت میں فیض پاتے تہے	
-----------------------------	--

بہرہ دو جہان او تہاتے تہے	
---------------------------	--

عہدین اوسکے گرسنہ نایاب	نشہ برف آب سے رامیراب
جب قضا و قدر سے ازہر باب	بستہ شد قسمت غذای جناب

مرگ حاضر مہوی غذا بن کر
آب اونکا اور زائہوا بن کر

ہامی حلت کا وقت جب آیا	ملک المیت رخ کو دکھلایا
تہا سخی مطلقاً غم کہا یا	موت دل ذرا نہ کہہ بایا

صبر الیوب وزید علیسی دشت
در توکل طریق موسی دشت

نبض سا قلم بودم چڑھا پیہم	بر دِ اطراف کا ہوا عالم
کہا کہوں میں کہ اوس سخی کا دم	کیک دقتی میں بل از ان ہم کم

کردہ پرواز از تن رنجور

ہیچان شد کہ بوی از کا فور	
نام تھا حاجی پادشاہ زمین کیا جنت میں قصد سیر چن	شہر مدراس مولد و مسکن جای جامہ کفن تھا زیب تن
مرد میدان مطیع و اور تھا حق تو یہ ہی حبیب اکبر تھا	
میں مقراونکے ہوں حبیبی کا کیون سخی ہی نہیں حبیب خدا	ساخت مسی بطرح عمر د بنا رخ تھا ہر لحظہ سمت قبلہ بچرا
دست و پاسے اگر چہ تھے ناچار سر سے چلنے کو ہو گئے تیار	
مدرسہ اپنے کیا تیار دور کرتا تھا وہ طیب شعار	حوض بہر طہارت و نزار ریح غریب بشرت و نزار

دست قدر سے تہا نہ کیا پیدا

لیک داروی دست ناپیدا

ملتش موجب کتاب ہدا

عصر کے وقت جب او تہا لاشا

نتیش بو وصف راہ خدا

سو تجھ سے اوس یگانہ کا

بہ نمازش امام دادہ قرار

مقدمی بیش و کم چہا ہزار

تہا جنازہ بعد شکوہ رون

ساتھ تہا اسکے مجمع دیشان

صحیح مسجد سے تاکبورستان

رحمت حق تہی او پہ نور افشان

عالم و عابد و نمازی تہے

حافظ و قاری و حجازی تہے

بستہ گردید از ہجوم انا م

بشنو عجز ای باد شرع عام

ہمہ دبستگان نیک انجام	شند روان تا بگو خلد مقام
مجموع صورت کو اکب بود	پیش مرکوب رفته را کب بود <small>ای ہمہ یاد ہو و نہ فراموش</small>
شہرہ ملکونہ پتہا تجارت مین	چین مین مصر مین ولایت مین
عجم و شام و روم و بت مین	صبر مین شکر مین عباد مین
بود نافہ کشائی ہند آن ذات	نافہ بند عدم شدہ ہیجات
اعلام سے مدام صحبت تھی +	اہل تقویٰ سے ہی محبت تھی
رائدن بس خدا کی الفت تھی	بذل وجود و سخا کی عادت تھی
فاضل و عالمش بہ صحبت بود	پاک دین بود و پاک طینت بود

محفلِ جشن و دوستِ مینِ یکرات	چند اجہا تہ جمع قدسی ذات
بات کی بات مین جو نگلی بات	پوچھے کیسے امیر کے مین صفات

کہا شاغلِ خلوص نیت ہے
کہی نیت کہ اصل ہمت ہے

ذاتِ فیاض بو و این آوان	لنک خوان ہمت و احسان
ہست و جنب و شیش نشان	حاتم و صیف معن یکد خوان

نمانی آمد ز راہ فیض و کرم
قصرِ نعمان بقصرِ عالی ہمم

کیا ہی دنیا مین تہا بہر گد سنا	وہ سچی کفِ عجب غریب نواز
بعد مرن ز بہرِ خیر و نیاز	بندِ قطارِ ٹائی ز ریشہ باز

ذی عطا ہنچنین نہ دید کے

گفت با قف یقین نہ دید کسے

اوس کے ورد زبان باریب تھا
یہ تو انگر فقیر مشرب تھا

گر مین حاتم کہوں تو نوب تھا
بلکہ حاتم ہی ہمنان کب تھا

اوسکو خواہش محض نمائش تھی

اسکو امر خدا کی خواہش تھی

چست تھا جامہ و رع کاتن مین
نہین مرغ تھا ہتا دامن مین

کبھی فضل قضا نہ تھا ظن مین
تہی جو نماز کسپن مین

ہتی نمازون مین خوبان اوکی

مرغ قند نہا تھی جان اوکی

پیش ازین روم و رومین کیا بر
از خلاف زمان چلی تلوار

بہر صرف مجاہد دیندار
رفتہ مبلغ ز شہر و ملک دیار

	کردہ یکسر روان بخاطر شاد	
	دل و جانم فدای ہمت باد	
ہمد موسیٰ نوذکر یک دن کا	قحط پہونچا بہ شرب و بطحا	
خط جو کعبے خشک سالی کا	نام پر چب امیر کے آیا	
	دین پروری جان کیا ارسال	
	زرو حسیں و لباس مالا مال	
ہوا زیر زمین وہ نیک ہوا	دل الم سے ہر ایک تہا ناشاد	
گفت نشا عل بخاطر آزاد	رہے آباد آل اور اولاد	
	اونکے بدخواہ کو کرے نابود	
	خیر خواہوں کو خوش رکھے معبود	

ای طاق بی مثال و کیت

دیر و حرم و زحی سماوات
نقاد ۱۲ مخفف زین ۱۲

در چشم فرق این و آن نے

تو مظهر جمادات مظاہر

از ذات تو جمله اوج و پستی
نقاد ۱۲

سرگزین ز ازل عرفان
یعنی چاہد خوشتر از تو دامن
قاد کنیم به طعم قاور

از امر تو جمله خلق پیدا

قایم از تو تو قایم الذات

ہر جا توئی غیر در میان نے

اول از تست و نیز آخر
نقاد ۱۲

ای واجب در وجود ہستی

تعریف وجود تو نمایان
ای قاور من ترا بخوانم
بہر اصحاب و آل طاہر

کن نیک مر بجن اسلوب	از بهر جناب پاک محبوب
ای جان بتول و شاه بغداد	بہنگام شہادت تم کن امراد
ای بجز محط بے نیازی <small>خطاب بخداوند تھا ۱۲</small>	گر قطره منم تو چشمہ سازی
فرمانظرے نجستہ سامان	یعنی بن شکستہ سامان
تو نیک کنی و من زبان کار <small>تقداد ۱۳</small>	در عیب سر اسرم گرفتار
ستار عیوبی عیب ما پوش	بارے کنی کر م فراموش
از دست زمانہ بستہ و ستم	کیسے ز قلم شکستہ و ستم
دستے بدیم کہ بہت در سر <small>قدرت ۱۴ خط ۱۱</small>	خوش خوش خیال نعت سرور

و نعت سرور کا ثنا علیہ افضل الصلوٰۃ و اہل التحیات

گلدستہ بہ بند شاخ زربین	کیکرت بہ نعت سرور دین <small>کیکرت ۱۴</small>
-------------------------	--

کتابیہ از قلم ۱۱

گوئی ز سر ارادت از سر
ای پاک سرت عالم پاک
ای عین سلاله کرامت
ای شاه ادانی و اقاصی
ای ختم رسالت از تو کامل
ناهم وز بون و گاوشم
جای شمرست وقت پیری
یعنی من و حال نفس اثر در
از عقل ز بون و بد طرازی
آخر این مار نفس خنجر
تریاک سید واری آخر

و این طاهر و اطهر و مطهر
شاغل زمعاصی است غمناک
شاغل باندست و زندامت
شاغل آلوده در معاصی
منهیات ختم شاغل
چون گا و بدست نفس خوشیم
یک دست کنم چه مار گیری
زنگ مارست و مار پرور
در دیکنیم مار بازی
آرد و شرمندگی مثر بار
بربان ز اسب نفس اثر در

صالح صالح البشیر ہندی
تحویل ہلال آفت بہ
ای خاص کہیم سفرہ عام
سفیان و صنیہ و شبلی حجاب
مفتاح قفل مخزن راز
ای کہف احم برنگ و طمیر

بانا تو او بخش پسندی <small>اضافہ قبل از ذکر ۱۲</small>	در صف نعال بے حجاب بہ <small>بلخونی ۱۲</small>
گستردی بانگو سر انجام	در بار کہ تو ای فلک باب
این حجابان عرش پرواز	شاغل سگ تو و فاش زینجر
صالح صالح البشیر ہندی <small>پیشتر از ۱۱</small>	
تحویل ہلال آفت بہ	
ای خاص کہیم سفرہ عام <small>تفا ۱۲</small>	
سفیان و صنیہ و شبلی حجاب	
مفتاح قفل مخزن راز	
ای کہف احم برنگ و طمیر <small>۱۱</small>	

خطاب بہ نفس متضمن بعضی حال مصنف

این تو سن نفس بے دلی <small>ہندی باگ دو ۱۲</small>	شد راہ نور و چند میلہ
زان بامو نے کنارہ معدوم	در پیش حجاب طالع شوم
ہر گام خور و سکندر بہا	از دست و بلند این زمیہا <small>۱۲</small>

جان معنی نشان سپرده

کشف دقایق معانی

اصحاب فرایض فصاحت

و بعد و تلامشه ذات شانست

انگشت خلیل و جوی شیرت

دوره هر دو جهان ز سرورانست

خاقانی گر چه جان سپرده

علاقم حقایق مبانی

ارباب ممالک بلاغت

گر علم حکیم چون جهانست

نه در کف شان قلم دبیرت

شاغل گر خاک پای شانست

زبان کشانی خامه در وجه تالیف سعید نامه

ای خامه بدارم از تو کار

فرما تظرے بدین نوازش

بین دست جناب عبیدوس

خوش رنگ بیاید بقرار

یابی صله بحب خواہش

ز بخش کند بطبع مانوس

بیت از زبان
آنکه زده دوم
بیت تو هم
چند از این
مضمون
بیت از زبان
آنکه زده دوم
بیت تو هم
چند از این
مضمون

شاغل بره چمن درائی
 گلزار سخن بود خوش اسلوب
 در بازی چرخ طرفه حاشا
 کن بگرینج تو سیر گاهت
 روزی ممدوح خذه ساما
 بهر گشت چمن در آمد
 چون سلسله سخن بجنبید
 ای نکته رس صریح خامه
 بر هیچچان چو امر عالی
 بر حکم امیر پیر تدبیر
 ای طبع خموش رو به تهذیب

یغنی بسر سخن درائی
 حسن معنی گلکیت مرغوب
 دیگر چار نیست خوش تماشا
 حسان عجب بمنو را بهت
 از قصر فرشته خرامان
 ما بین سخن سخن در آمد
 گفتا به چنین مدار مید
 تصنیف کنی سعید نامه
 اصدار شرف نموده حاکم
 بستم کمری به نظم و تحریر
 گو و صف سخن بحسب ترتیب
 یغنی بهر سخن درائی

چون فصل بهار رخ نماید
هر گل بگل خود می‌شاید

مع ضیاء پیر اجناس نواب محمد منو خان پیرلسانی

ای طبع بیابکم رانی	ای ملک بگو بگویش بیانی
در دوره انبساط انگیز	با کروم بشت اشت آتیز
شد وارث تحت و تحت فیروز	نواب منور دل افروز
دارد لبش چو در کیت	خوش تلج محمد اسم والا
ای بر خورده	تزمین خطاب خان بیاد
مرنج ششم فلک تفاخر	ای زینت دهنده ۱۲۵
آن مورد خاص جاده و غرت	عالی همست و فرد دولت
ز ان چشمه فیض رشک خورشید	بر خلق و میدیه صبح امید
جمع شده بے نیاز و نورسند	نازم مجد ازین خداوند

گشته مدراس دار احسان	شاغل ز کف چنین جهانیان
چون اسم شریف رخ منور	دار و بیکان خجسته سرور
زیب لقب عظیم جا بهی	ای زیب ده سرریشاهی
شمع قد تو طاق بالا	بر کرده بدو دمان والا
ای صد نشین سند جابه	از خالق ارض حسب دلخواه
انجلیح مرام هر دو کونین	وقف تو بود به زینت وزین

سجد بیری مه اراد به گاه به توصیف ب استوده
 البقا نواب غلام غوث خان بهادری در خلف سطر نواب
 معزز الدوله بهادر مر حوم مغفور

توصیف امیر فیض گنجور	کن ای قلم خجسته دستور
----------------------	-----------------------

شسته زان بخت زان

ور هر مهرش عزیز دانت

دیدم چه بین مقام غوث

ای نیر عظم فلک اوج

آمد اسم پناه عالم

بگر چه بلند شانت آمد

دیدار خست گک تانت

مشکوره جهان جناب شاکر

ربط و ارتباط مشکور

باشی تاد و چرخ فیروز

زلف و رخ تو نظام مدراس

سیر از میر و سیستان

ابدال غلام غوث خوانند

میر ام غلام غوث است

بحر فیض تو موج در موج

همشان طلسم اسم اعظم

خود اسم تو حرز جانت آمد

ریشک ارم و بهار جانت

صد گونه رهن خلق عاطر

بادام دو مغز چشم بدو

مثل مهر عالم افروز

آئین صبح و شام مدراس

در هر مهرش عزیز دانت
دیدم چه بین مقام غوث
ای نیر عظم فلک اوج
آمد اسم پناه عالم
بگر چه بلند شانت آمد
دیدار خست گک تانت
مشکوره جهان جناب شاکر
ربط و ارتباط مشکور
باشی تاد و چرخ فیروز
زلف و رخ تو نظام مدراس

شاهن جل جلاله بوجه خوشتر
حسن الطاف فیض گستر

گذشت عمری بپایان
عالمیسا کا محمد شاہ عالم
سرشت عمری بپایان
سود ہمنام جو
ملک التجار شہر مدراس

ای خامہ عنبرین شمامہ
باشی صرف سعد نامہ

زیبا مدحیکہ می نگارے
حالی ز قوہ بفعل ارے

یکسانست سعد ذمی موت
دحسن عمل بفعل وقوت

آن کان وقار و پاک طینت
عالی گہرست و بحر لبت

از نسخہ دہر انتخاب ست
مستثنیٰ فرد لا جواب ست

زین فرد ہی رسیدہ و لنگ
سہ حرف تہی ہزار فرنگ

جو یان ہمہ حال حال درویش
مال شان بود مال درویش

عمری بپایان
سود ہمنام جو
ملک التجار شہر مدراس

خود بود بدورد هر گردان

به شبیهه وقت نعمت و مال

ملوبه نموده با سعادت
مزدکن التجار مرحوم

روشن نامش هر چه در مهاب

ابرش بلال عید ما بود

آن لجه موی سپید و پر نور

سرمه آغوش دیده خوش

آن بلل سعید خوش تکلم
کنایه از لب

در کارگاه امیر تجار

آن کارگاه مصیر الیاس
جای بازگشت

در محن مکان چه کوه تمثیل

در دلش صفت امیر دوران

بدرشته عمر تا نو سال

آن رشته بگوهر عبادت
ای رشته عمر

حاجی پاشا سعید القاب
ای کنیت

سعد دوران سعید ما بود
کن تجار مرحوم

جوی شیرین و عین کافور

هر حور جان به کج ریش
نیتی قیاد از بزم

گوهر ریزنده در بزم

هر یک قسمی نهاده خرد
بچه از قسم اجناس مختلف

واقع بکنار بحر مدراس

انبار فاده بسته نیل

چون بسته همه شد فرا هم
 گویی که گذر برین قبیل است
 در حجره خاص اکرم الناس
 هر یک طاق جدا مصقول
 قطار درست گشته انبار
 هر یک چسبیده دستانت
 گفتار سعید غنچه نور
 از آن جناب خلد رسالت
 از مقدم شان شد بهترین
 ای از آرم نشان ۱۲
 ناویده خورشید روی و آ
 دینشین وی ریاض پر بار
 ۱۳

زان پس برود و فراسم
 از بخیریل جوهر نیل است
 پر حقه لعل و درج الماس
 از سبک گهر چو طلق محلول
 هر جانب مجتمع خریدار
 فرخنده قطار گان است
 تخمیر دمش مشک و کافور
 رضوان کرده است مہبط جان
 جای نزول ۱۲
 آن باغ مشام عطر آگین
 هم بهر بهار یک گاه است
 چون درار دی بهشت گلزار
 ۱۳

نگس مست بادیه نوشی

شد لاله باغ بادیه نوشان

چون بر لب نمب و یا بسجین زار

چون ابر بهار ز بر این ^{سخت} _{سختی از ملک ۱۲}

میگشت سعید رونق افزا

و دیده ز کسی چنین گلستان

تمناش کس کاروانی

_{خبر فصل متعلق کاروانی ۱۲}

خود بواگر چه شب دلخواه

زین تمغه و احترام والا

دارد ذات ستوده اشفاق

جسته آن ذات حمدباری

آمد خبر کی قحط سالی

تخلص مگر گرم سبز پوشی

صحنش لمجای سبز پوشان

_{زیر گلزار آفتاب ۱۲}

از روی تصادم و تراکم _{بر دو بینی چو ملت ۱۲}

از بهر تفرج و تماشا

باغ ارم مت و فرحتجان

از روم رسیده خسروانی

باز نیت وزیر حشمت جا

مام نامی گرفته بالا

_{رونق پذیر گشته ۱۲}

حسن کرم حمیده اخلاق

اخلاق حمیده و شکاری

افتاده بکه و حوالی

تفریل نموده اندران حال

خوش کردہ بنانا میر عابد

شد ز بر زمین چو رخت مرهم
ای نقش مرهم

مشہور چشہ بشہر بطی

چون قصہ گویش مستمع شد

از بهر نماز آن سخی کف

رخ کرده بہت بہت دادا
تہمہ موطیہ ۱۲

قسمت مضمره ۱۲

خوبادوشه بلا و معظـم

ہم بہر نماز منسج الجود

بأکوکیه زو علم دوران بوم
فرزندش بود ۱۲۵

فروغشکو ۱۲۵

چون مورد خلق میزدی

محققان زمین

زبان سوئے شہار حفس و اموال
بیشمار ۱۲

بیشمار ۱۶۰

ہم مدرسہ ہاؤس میں جا

رفتت خبر به شرب و دروم

بودی آن ماه عید اضی

ایک جمع کثیر مجتہع شد

حجاج کرام بستہ صف صف

سالار سپاہ سالار

شدن زیب و چشم و راندم

خود گشته شریف مشهور بود

میرح نایب شروم

انجمن کثیر مقتدی شد

شیخ العلماء امام شان بود
گفتند از پیر آن یگان
بچه چرخ هم ز ملک تازی
ای سرور تاجران اقلیم
گشتی تو اگر چه نیک فرجام ^{خطاب به محمد ۱۲۶۳}
هم از پیران نیک رست
الحی گویند اهل انصاف
باشد یارب بفعال فرخ

هم شیخ مکر اندران بود
مکبیر نماز غائبانه
شد بانگ مکبر و نمازی
حسن خلقت بخلق و مهیم
خود نافه کشا ز هند تا شام ^{۱۲۶۳}
شد گرم تجارت ولایت
فرخ ذات کریم اوصاف
اولاد کریم و آل فرخ

قطعه چهل و پنج
غلام و سیکر ضابط
ملک اتجار حرم افکار جناب
خبر خست

صیفت ثانی رشک حاتم سر و تجا و هر	سپهر و شرع شریف اسلامیان را خیر خواهر
بادشاه ملک بذل و تمنی کا شهنشاه	خیر جاری محض از او نعمه و انوار سپاه
داوده که با عمار بسته هم کما نسرا	طرح سجدیم مادرش و کند خوش جا
یا و کا رشکین ده صد بلبل را رو شنند	ایکده میگویم همه نند یک عالم گواه
در جوارق چو فیه گفت سالت او	عازم حبت حاجی محمد بادشاه

توصیف لطیف مولانا مولوی شاه کربل بدین
محمد صیاحب قادری شمس العلامی و بلور

ای خامه به پیش شرف گیر	از دل به پیش شرف گیر
هنر بهر سالک طریقت	موصوف کمال جامعیت
واقف از اسرار ستر قرآن	کاشف از رموز مریدان

بروم بضمیر شیخ کال

بسبب بخت خالق الناس

ارزانش از جناب باری

پیران عراق علم آموز

شد مشرق فیض بابا قدس

و دیور شده مقام پاش

در مجلس سالکان اکرم

آن حاجی کفر بالیقین است

ذات مخ ۱۲ مخمده ۱۲

چون جان لطیف شیخ ار

کنایه از والدین و اولاد

پر در پر هم پرید به بقیل

حاجی پاشا سعید دوران

انوار تجلیات نازل

گلزار دلش ز خار و سوس

ثابت قدمی و دلقاری

احنف بن قیس علم آموز

عالمیکه در خطم شبهه آفاق بود ۱۲

شمس العلماء خطاب اقدس

رکن الدین ست نام پاش

کرسی دارست و رکن اعظم

نام پدرش محی دین ست

بر تاخته سوی خلد و هوا

حوران بهشت بهر تقبیل

بوره داون ۱۲

ز ان معر فتیکه بو دزینان

چون نقل مکان نمودم حرم

از فرط ولای منزل دود

شد رکن هدایت نتخابی
ای رونق افروز شد^{۱۱}

ای قدس مکان پاک بنیاد

مناد اخذ دخی^{۱۲}

زان گریه شرف بافتابست

از در گشت نور جویان

شاعلی گردیده همچو شب کور

جوید ز تو لمحه درخشان

پرتو^{۱۳}

فرمانظر بلطف و احسان

بدخواه ترا دل غم آلود^{۱۴}

ام مدم ز ما در انش^{۱۵}

ام مدم ملک^{۱۶}

پس تخریبش شمرده مزدوم

بامعتقدان بقصر مغفور

در برج حل چو آفتاب

با و ادل تو ز فیض رب شاد

مهری تو که برج نور یابست

صاحب نظران حق پرده^{۱۷}

در تیره ظلام حمل معذور

بیان^{۱۸} حج ملک^{۱۹}

ای مهر منیر اوج عرفان

ای صدر صدور اهل اقیان

زخم حسدش بود مک سود

نخسین فلک برادرش

اقی^{۲۰} ملک^{۲۱}

در آن کوه شاد
در آن کوه شاد
در آن کوه شاد
در آن کوه شاد
در آن کوه شاد

صفی آرائی قوم کج سلطان روم خلد ملکہ

دار آسمت جهان پناہے
صفت شاه ۱۲

اقلیم سخن مگر بہ فرمان

تو حکم روانی از دوشت

پیش نظرش تو پیش خدمت
خدمتکار ۱۲

زین روی امیر مومنین است

از وصف شجاعت شہنشاہ

خدمات شہی ز سر پیش آر
ای آداب شاهی ۱۲

سلطان عبد الحمید دیشان

رسم خدمت بجای آرے

ای خامہ بیا بہ بزم شاہے
ایا علی عین ۱۲

واری بزبان تیغ بزان
خطابہ بکار ۱۲

گفتار و روش تیرست ہم نشین

شاہی تو بے بغر و شوکت

آن خادم کعبہ بالیقین است

پگشتہ گوش ماہی و ماہ

چون بار و ہنداد بنگہد آ
ای لازم ۱۲

در پیشگہ پناہ دوران

از سر ز رہ وفا شعارے

از وی گرفته قضا بهرام
 خفته کسی گرفتن انگشتان
 با چند کثیر و شوکت و شان
 بزرگوار

سراج سراسر است در صف رزم
 جبهه

در معرکه پیر به بند و ر
 غیر دزدانه

سیفش چو کین سر را گیرد

مجهول به ترک هر دو م

چوین بزند چو طفل شمر

آن صف شکن قضا شکو به

تیغش خبر ز باهی آرد
 ای باهی زمین

ترک فلکش بجگ چون میخ
 ای مرید

نه ان ضرب و صغیر تیر ادا م

طعن آموز و برستم و سام
 نیز درون

قسططنیه بنیر فرمان

سردار جهان و سرور بزم

بهرام فلک بزی چون گور
 ای بیخود

بویکباشش بکار گیرد
 نیست تر از این ایلام

معروف و لیر خط روم

کاریت به ضرب چو شمشیر

گر تیغ زند به تیغ کو به
 ای قتلگاه

فرق باهی به مه سپارد

مکنده سر بهضرت تیغ
 بهر مکنده از عاقبت نند

سر سام گرفته بین بهر سام
 ای بیخود

عنه
 سر سام
 سر سام
 سر سام

پیران گردیده پیش پیشک

از سهم ویت سکل حوزا

پروخت ضرب این مصفا

زان علم پچو شیر گردون

ازو شنه او دم قچاق

در وقت و نماز نعل توسن
جنگ ۱۲

مالذریعہ نشت جان ناما ساز
دشمن ۱۲

عبدالرشید حبیب و لخوا

پیش تحریک و رجحان است

بل افریدون ز نصرت ا

کم کرده عثمان یلہ تمارو

زین تیر و دوسه هزار فرنگ

دلهای مبارزان یکیت

سیرع گزیده کوه قامت

رستم لوزان چو بید بخنود
در وقت بید ۱۲

دشمن گریه رنگ و قواق

خودے بہ بند بہ فرق و متن
کلاہ آہنی ۱۲

ہنگام زفاف چون علیوار
با کمر ای زغن

فتح بخش به ماهی و ماه

افریقہ و ن رین لکھنؤ

است که در دسترس است

اسوار اسد ریڑہ
ای آفتاب ۱۳

۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

از صولت و طبعش ترک از خویش
حمد شیراز

خضر غام فلک چو سر نهاد

ای افسر سروران اونک

گر سب کئی تفنگ بازی
آغاز کنی

چون سیر شود سپاه دشمن

گویند دلاوران هر بوم

تاشام و سحر بوندیا

باب در شرح زرشه نشانه

فرغ از فراغ و خواب و مهرش
آفتاب از شد

شمس پیر ناخدا شمس پیر ناخدا

ای غاشیہ بدوش سنک

خوش رقمه از گلونه سازی
هندي گولونه

از دایم مقام و امن

بیت نغمه است برشته و دم

سج و تریخ حرج دوار

سبحانك يا ذا الجلال والإكرام

توضیف از ان صاحب الملك التجار سید سلیمان

۱۲
شاه و شاهزاده

سرحدیہ ہیریاور و خان

[illegible]

چون صیغ
عین گرم
خط شکن
بر خوان
طباخ
شد عبد
صد چون
شیرین
شهد
حاتم
مد را

چون صیغ هزار خادم وی

عین گرم است چشم بدو

خط شکن از چین برفته

بر خوان ملک مصاحب

طباخ فلک ندیده ز بهار

شد عبد عزیز عالم آرا

صد چون شاغل بنمره اش

شیرین سخن ست شکر افشان

شهد طبعش شکر گوید

حاتم طبعان کمر کشاند

مد را شد مدار احسان

حاتم چه کی لازم دی

ذات شاکر صفات مشکور

چین از سفره چین برفته

لازم ملزوم در شکر قند

خوان ملکین شکرین با

بے شبهه عزیز مصر دها

روزی خوانان سفره اش

شهد نابست طبع خندان

قند مهرش شکر گوید

پیش محمد اسلام آیند

چون خوان خلیل و قهرمان

وقت کرم است شیوه نادر
این

مصرف عرض است با بوس

پرورده بهرست در بر

زین طایر سعد وصف لایق

چون طالع خوش شرف فزاید

ای معدن فیض و کان کامل

ای ابر کرم تو شاد و ماباش

چون اختر یفتمین بجویند

ملک تست ای چراغ امید

شاغل دارد مداحم ایشان

این بهفت اسماء بهره اندوز

روی خندان شکفته خاطر

قدسی نفسان بعد قدوس
جناب عبدالقدوس پاشا سعید

شامین پله طایر ز رز
ای تر از رز

تحصیل مطالب خلایق

عبد الهادی پاشا سعید
جناب عبدالهادی پاشا سعید

منزل داری بجان شاغل

ای فضل خدایش جز حاشا
شین

سعدین ملک گویند
ای نه تر از ملک پاشا

برخور داری ز باغ امید

طوق گردن لطیف و احسان

همچون خورشید مشرب روز

جناب عبدالهادی پاشا سعید
جناب عبدالقدوس پاشا سعید
جناب عبدالملک پاشا سعید

سایر کجایان بشهره عام	ساری چون دم سبقت اندام
زیر طاق سپهر زر کار	روشن گهران چو سبزه سار

زینت عنوان بیان مدح جناح حاجی محمد عبداللہ
 بادشاہ خان بہادر حسن لدکان

جوید غواص کلک را ہے	اندریم وصف بادشاہ ہے
اسی طبع رساش یادری کن	در حسن بیان دلاوری کن
در بحر عطاست بے بہاؤر	عبداللہ بادشاہ بہاؤر
دریک بیابان نشاۃ ثانیہ	پروردہ ناز و بند پرور
فیاض زمان و فیض ستر	از جنس و لباس و مل و اموال
ہر کس زورش شریست خوشحال	ز ان نقد سخا بکا غذ نہج
شادان گردیدہ سائل از دور	مرادین محمد علی ہندی

هرگز این ماه چرخ فیروز
صد درجه فزون ز جہتابان
این نورستون صبح امید
ای علم منافع و امان
خوش طالعی از جبین پدیدار
ای از جبین نمودار
از رای سلیم و خیرخواهی
از نکته رسی هم کیاست
از فهم و ذکا و ذہن و فہم
شد زیب برخاسته مخدوم
زین منصب پر سرور و دلخواه
در سعد زمان بخش حصایل
چشم بد و در شد سراپا

ناگشته بر وز رونق افروز
بین ماه و ستاره اش درخشان
آمد زین رد و رشک خورشید
فرخند گیش ز نیک رفتار
با عقل رسا و عز جابی
وز حسن تفکر و فراست
وز درک رسا و طبع با قر
تشریف یافت از شد روم
از مای بسته زنگ تا ماه
تیغ رومی شده حایل
بر قامت او چه جامه زیبا

پس تنه میان بد نصیری

از واسطه گور زنده او

هم مرده رسان شدند

ای قلزم جود و جان بخشش

داری بخدا چه دل تو انگر

ای شاه سوار عرصه جود

رمو ارت کرده باشه مات

ای شیک جهان و مهر و زان

بحال متمریش رزی

داد است زمان بخاطر شاد

خلقه شد و بکف تو نازان

تیغ رومی و جامه زیبی

شد قیصر نه تنیت گو

فرخ ز کنان حیدر آباد

ای اصل و جود شان بخشش

مانند خرف شمار گوهر

در چشم زدن بره مقصود

اظهار تقدیم کرامت

ای در یتیم بحر احسان

مادر زادیت مهر و رزی

اقلیم سخات و رکف راد

ای کام رواه بانیان

تو طرفه به خلق سرفرازی	ای بنده نواز بے نیازی
آوازهٔ تلت ای نگو نام	در فیض و کرم زرد و تم شام
پانگ شمرده کوه الوند	میزان عطا تو خداوند
سکونت به ملک عمدهٔ الناس	واقع به جزیبهٔ ملک میراس
هر دم به سرش همایون	خاطر مرغوب سرویران
بهر تفریح خاطر خویش	بایار و همه باد و خویش
بارفت آسمان جهان شکوہ	جاگریم کند فرار کوہ
آن قلعه کوه سبز طبع	گلزار بهشت به چمن طبع
از جنبش باد شد سراپا	حال و سکنت مرغ پیدا
در رنگ گلست مستون غرق	جاری بحریست جانشرق
در دامن کوه خلد منظر	آن کج افقاده همچو کوثر

مغان که سوکنند و طیار
بناختند و بخت کو

کلد ارشد از گل معصفر
 گشته بهزار نقش فزیبه
 بل جان نظاره شک طائوس
 برقله کوه طور آسا
 هر شب بر قصرو بام آن طر
 هر شاخی از دبه نور گستاخ
 کرسی نهشت با هم اینجا
 در صحن مکان ترک فرخار
 در غرقه طرفه جنبش
 هر جنبس بخیر جمیع و موجود
 روشن کده است قابل دید

اینک ز پر سیاوشان پر
 طاؤس نگار و لفریبه
 در دام نگاه خلق مجوس
 عشرت کده بهار پیرا
 روشن شمع به شاخ بلور
 چون شاخ نهات شاخ و شاخ
 سامان فرح فزایم اینجا
 شاد و دل نه کشید ز کار
 چین آئینه دار و خوشه جنبش
 از عنبر و مشک صندل و عود
 افشاده روغنش ز نور شید

کلد ارشد از گل معصفر
 گشته بهزار نقش فزیبه

ای مقید ۱۲

کسایه از کوه ۱۳

ایا به موقع ۱۴

ای شایان ۱۵

خام ۱۶
فیضاب ۱۷

خوبی ۱۸

ہی ہی بہ چین جوان باذل
 زان کوه و سرور و عیش و عشرت^{ای سخی}
 دود و دود و چرخ بے پیر
 در سال ہزار و سہ صد و شصت
 بس سن شریف چہل و دو بود
 برگو چین تر جسم آثار
 از صلب سخی امیر ذی جاہ
 و لبند کریم و نیک رفتار
 بر روزی و راہ محمود

بد حامی خلق و جان ہر دل
 زان شمع و چراغ و بزم و حست^{عزیز}
 بر کوه فنا نشاندہ تقدیر
 مرحوم نمود خد گشت^{تعب اضافت ۱۲}
 مفتاح مرام در گرو بود^{سلیہ ۱۲}
 یارب باران رحمت بار
 نور نظرست احمد اللہ
 بر خوردار سعادت آثار
 توفیق دہد خداے مجہود

قطار حلت الحاج محمد اللہ شان
 قطعہ کج رہ جناب مولوی عبد پاوہ خان

من افکار جناب حکیم محی الدین حیات بقین

من افکار جناب حکیم محی الدین حیات بقین

جناب اعظم عبداللہ بادشاہ شاہ	چون زین جهان کمر غم کمر بقین
یقین ہو بگاغت سال حیات	سفر قیصر می نمود و یلا

تعریف ملکہ عالیہ حیات بقین و کتوریہ

ای ملک نوید جانفرا	دہ سو جهان به خوش ادا
خوش باش بفر تاج و افسر	و کتوریہ گشته سمند قیصر
زید به جهان بشوکت شان	آئین چشم بر این جهان
ای عرت و رفت کی حوسم	عدل تو فر اگر فتنه عالم
در کف عدل ای جهان جو	سری نگشته ہمت از و

اینجا بیان عدل است
 در دنیا و آخرت
 و در این دنیا
 و در آخرت

طبع زنگی زمان پیشین
 اینجا بیان عدل است ۱۲

رم خوده به خشم شیر غران
 خشمی ۱۱

امرو نه بعدل تو جهاندار

شیر آئینه دار در تار است
 مطلع ۱۲

داری بجهان به زیب ترین

در سلطنت تو شد بهر جا

از فرهنگ و کیاست تو

ختم است چنان برین ریاست

از فتح تو اتر و تو االی

ظلم است و دوان در حلقه تو
 پیر ۱۳

در معرقت نه مثل و مانند

به آئینه ها گرفت تفرین

آهوی تیر به چین و جاپان
 خوف ۱۴

بر آئینش کنند رفتار

آئینه رست زنگبار است
 ای ۱۵

مر سوم کرم تو اسه نو این
 رسومات ۱۶

دار و کده و رباط بر پا
 ای شفا خانه ۱۷
 ای ۱۸

قایم به جهان ریاست تو

تدبیر تمدن و سیاست
 نظام شهر مودن ۱۹

افزید و ن خورده گوشمالی

خوش ابل دول در دولت تو
 جهاد دولت ۲۰

من گفتم و عاقلان بدانند

رسن ذروه چرخ تا دم صوف	خورشید دهد به ذر تا نور
باد اناام توای جهان بان	چون مهر و مه بخلق تابان

ستایش فرخنده بنیاد نیش در حنا نطام حید آباد
دکن دام ملکه

روز رفتم ز گردش دون	بیچاره ز شهر خویش بیرون
رخ کرده بنان زیار و غیا	تنها بدل هجوم انکار
از پیش نظر وطن چو گشت	که دم گذرے بدین دشت
آن دشت هست گل بدین	کهسار سنگفته رنگ گلشن
وردامانست گرگ خونش	خوابیده خوشش بر در آغوش
با خوش نفسی گرفت یکسر	اسایش چون کنار مادر

درد من ^{یک طایفه} نهاده

با آمیزش چو شیر و شکر

این گرگ خبیث و پچ میش

نیت از عدل پادشائی

در چار حبت کفیل کاراند

مهر و روم و عجم ^{از تو کردند}

محبوب علی به حیدر آباد

عدل کسری ^{تر خیمه} بشید

یک قطره شناس بحر و خا

مصلون ز حوائث زمانه ^{نگاه داشته شده}

صد کوه طلا شمرده پانگ

هم ماده گرگ شیر داده

بگرگ خبیث و پچ ^{بود} در بر

مارا عجبی بیامده پیش

گفتا خردم چه ترا از خانی ^{بیهوده}

یاران نبی که جسد چاراند

چون پیر و شان قدم کشاوند ^{رفتند}

از شاه نجف خلیفه افتاد ^{ای گردید}

در طالع آن سعید جاوید

در جنب عطا آن گهر بار ^{پند}

زین روی شدست آن بجای ^{عدل و بخشش}

بشکام عطا تر از واز رنگ

شهر آباد آن خزانہ معمور

والا حشم است و صاحب باج

نیچے بیچ عابدی او بہر کیف
یا بیچ ^{تقابل} ^{۱۲} ^{۱۱} پیر سال

خود را برسان تو بی شش و پنج
^{مقولہ خود} ^{۱۲}

کمان روشن دل کریم عالمیت
^{۱۱} ^{۱۲} ^{۱۳}

چون این سخنم نہ ہوشم آمد

افغان خیران نہ راہ ہر دم

از راہ شرف سپہ ہونند
^{بر امتیاز} ^{۱۱} ^{۱۲}

قاصر آمد مگر ازین بام

این منزل ترک ماہ و خورشید
^{تینے دم عالی} ^{۱۲}

شہر کے زیبا چو عید نوروز

عالی رتبت حضور پر نور

زیر تخت است وز نیت تاج

اہل قلم است و مالک سیف
^{اہل سیف} ^{۱۲}

کسیوگرہ و زول غم و رنج

کیوان رفعت حرم عالمیت
^{۱۱} ^{۱۲} ^{۱۳}

خوش بدمضمون بگو شمع آمد
^{ای پذیرا شد} ^{۱۲}

خود را بد رشتی رساند م

ویدم حرم خوش خداوند

تیر نظر و کمند او بام
^{تشیہ ہو گد} ^{۱۲} ^{۱۱} ^{۱۳}

بیت الشرفست و جان امید

شام غریبا چو صبح فیروز
^{۱۱} ^{۱۲} ^{۱۳}

قربانت بار بار گرد و

باشی به جهان به کامرانی

شغال مرهون لطف و احسان

بترنج شاهی نثار گرد و

تو باعث رونق جهانی

در بارگاه عظیم ذیشان

شکرا فتاحی خا عجا مازید ح ح ز ما جناب الحاج
محمد عبدالشکور پادشاه خان در شاکر نسیم خلد ملک

کمن نجم سپند خوش بیانی

شد عبدشکور فیض معجور

صبح امید و باب عالی

در حلم و قار کوه نگین

از کار احد به مدح احمد
صحیح ذکر ۱۲

ای خامه بیا دم روانی

باعین کمال چشم بدو

همیشه بنیک فالی

آن صاحب جاه و شایق دین

جوید پیوسته میرا مجد

در طالع سعد میرزاده	ابواب شرف برنج کشاده
دارد به حصول حسن تقدیر	از بیج سلم رسوم جاگیر
بپرده بست آن خجسته	خود نفس گرم کلید بسته
از دست دست چون گلستان	مغز گرم شگفته سامان
بجای وقف نهاده دست انور	در کام سوال بقمه زر
حق کرده عطا به عالم پاک	حسن آداب و عقل و ادراک
اخلاق ستوده خداوند	عین بار است و عطر پیوند
الطافش بحر در در آن خوش	اخلاق عظیم چشمه نوش
گفتارش گشته شهید بخش	خوش ذایقه هم مصالح اندیش
از روی صفا و شان فطرت	آن شهید فدا ده جان فطرت
پر چشمه نوش با لطافت	مومی دل دارد از نظافت

ایمن صفت است بزم پر نور

بین مشرب پاک آن گجانه

الحق سخنان گشته مرغوب

ای جان سرور و مغز را

از جامه برون نم زشادی

کردی بجد اچه مایه احسان

ازین شکر کند شکر پیدار

چون شیر و شکر شده فراهم

هم سفره شدند و هم دلاویز

فی الاصل لذید و هر دو خوشتر

تا زندگی از دیرت نگردم

تو هم از راه مهر بانی

شمع طبعش تجلی طور

ور ویرسدس زمانه

ریش عسل است و جان عسب

۱۰۴ با شاه بنو قس

ای رونق وجود و مهت

بیدار بودم تو دل برادی

شکر تو کنیم از دل و جان

ای کان ملاحات این نیکخوا

سنه ۱۲۰۳

شاکر تک تو شکر با هم

آن شکر شکر و این تک نیز

شکر ز تک تک ز شکر

سرداری چون سرت مگرم

آقای کسی که گفتم بخوانی

۱۰۵ ای بانی منیر منیر از قلمین ۱۲

در ظل های رشک افلاک

شغال گردیده بنده پرور

شادان ^{بخت}ستان نخل زیبا

خوش جمع نموده فیض آثار ^{در میان}

دارد چو خا بدین نکوئی

ای ابن امیر امیر دوران

زین شوکت و شان ز امیر

ذات تو متمم مکارم ^{جمع کون}

باشد قصر خجسته مان

با واد و در چرخ تادیر ^{سند و تادیر}

این بقیع خج لاجوردی ^{نایب از سحر}

غناک شده بے فرخاک

محتاج نخل فیض گستر

نخل بخت ز نخل طوبا

بخت سامان نیکوئی بار

بخت سبز تو سرخ روی

پشت صفا بسته شوکت ^ن

زیبایت تو خلعت نفی

مهر تو بنده خم دل مرا ^{چهره}

از طفلانت مدام روشن

این چشم و چراغ روشنی گیر ^{ستاره زیندخت و کمان}

آب باشد در جهان نوردی

خندان باشد بهار شاگرد	مرغ دل من نثار شاگرد
پرنور بود سرای مخدوم	جانم با و اذای مخدوم
جسم بدخواه لا ایالی ^{الکافور}	پامال سگان ز بدسگالی ^{نورانی}

در مدح علی بن ابی طالب
 در مدح علی بن ابی طالب
 در مدح علی بن ابی طالب
 در مدح علی بن ابی طالب
 در مدح علی بن ابی طالب

ای خامه بگو طریق حسن	در مدح عزیز نیک نامن
شد حکم روان بیکه سامان	در مصر شرف عزیز دوران
پرورد بجز صورتش خوب ^{شیرین}	این پیر فلک بسان یعقوب
یکدل شده نسبت ز رنگی	طغی رومی دو دایه رنگی ^{ای غلب}
دارد ز کرم عزیز دوران	هم قلب سلیم و دست نعل ^{ای طوح}

گردست عطا به میر موصوف

شد قلب عزیزه مصر غرت

سگنج خلقی نهاده در روی

بر شاغل خویش مهربانست

سگرفیض رسان مزاج در آن

اخلاقش صرف انگبین است

اینست طریقی چاره سازی

آن خالق مهر و کین مخلوق

داده به عزیزه مهر آگین

اعطاف عزیزه دوست حسا

یکیدل شد و یک نهامالوف

خوش دست کرم کیم معروف

شکل آئینه پاک طینت

مختوم تمام مشک بروک

گر سر که حبین به خادانست

شد سر که حبین مضایقه نه

گر سر که قد سکنجین است

بهر صفای مزاج به طرازی

هم صین سر حبین مخلوق

قلب پیکین حبین به چین

شد مرهم خاطر پریشان

بمشاء عطا و طبع موصوف

بجاریه ایشان دجار لوفی ۱۲

هم نشر شده بنام دیگاه
 ای شاید ^{۱۲}مختر
 اوقات عزیزه با سعادت
 از چشمه فیض لایزال
 ای صاحب جود و الکرامت
 اوصاف تو اظهر من الشمس
 این ذات عزیزه فیض نیا
 یاد او ایم به خوش سر انجام

منشور کرم به ماهی و ماه
 ای فرمان ^{۱۲}
 مصروف مدام در عبادت
 تخمیر مگر سرشت عالی
 داری تو روئیه سلامت
 اخلاق تو امین من الالمس
 یارب به بنی و آل امجاد
 بانی ^{۱۲}اشانت
 گر گین نشان به چا ناکام
 عزت منش ^{۱۲}سانان

مقتول خاوعا الی جنا عبد بادشاه
 شاطر از ری بل صم حاج بابا السلام
 صاحب سلام دادم دولته

ای خاوسا به قال فرخ
 این مرزده خوش بال فرخ
 بگو ^{۱۲}

تشریف سخا بزرگ حاتم
ای شایسته حاتم

ذات عبدالسلام دیشان

محبوب جهانست قاف تا قاف

ریحان ریاض خاندانست
سبزه

در جنب عطا وجود اکر م
چشم رفته

خوش حوصله اشن بوم پید
ای حوصله مند

آن پشت و پناه خلق میب
ای صمد

پیش دست چنین گهر بار

باطبع چنین کریم اکر م

هد درجه فزون بخلق ماید

آن دست کرم بدین نشانی

بر عبد سلام شد سلم

شد وجه سلامتی حسان

آن جان سخا ز مهر و الطاف
چشم بطن

شمع روشن به دود ماست
خاندان

شد مایه تنگ محیط اعظم
قلب اضافت

امساک بجا به هم مویدا
بخل

این چنین به چنین بر خطرها
ای بکار

خرم هر شمار ز به خروار
بندی طوری

خود نفس کرامت است خرم
ذات

خط کفش از خطوط خورشید
تاریخ

بزرگ علم به بزرگ فغانی

پیکر ده مسیح پاک تحمیر
 ای صیف زمان کریم دور
 پنهان زود زبند تا شام
 آن صیت فتد به خوش نظاره
 چون لطف ازل عالم پاک
 بر خلق دو کون کرده قسمت
 باشی بجهان تونیک فرجام
 در خواب عدم روند تار آفتاب
 ای تاراج

عظم خلقتش چه صفا از انوار
 بندی دلباز روی جهان
 صیت کرم تونیک فرجام
 در گوش جهان چو گوشواره
 بس خلق و عطا و فهم ادر آ
 سرخس نموده وقف ذات
 با آل و عیال شاد و خوش کلام
 صفهای معاندان بد ذات

توصیف بمینت یا نوح بن عیال قدس و یا و صفا
 دام شوکت

ای خامه بیا ز راه محمود
 آن منبع جود و کان فطرت،
 آن مایه سود و کان اخلاق
 بر خویش و یگانه پاسداشت
 بارخ کسان شرک و پیوند
 در راحت و رنج خانواده
 شبها به هم یار و ایثار
 گر طبع کریم تاب گیرد
 چشم مست هنوز در شکر خواب
 آن شکیه که امید عالم
 کارے چو بود به بعد شرقتن

از بهر تنهای معدن جود
 پی برده سوی جان فطرت
 شد مغز شعور جان اخلاق
 بر نفس شریر حکم راست
 کس نے بخدا چنین خداوند
 خورسند و شرک ایمیرا
 بهیار نشسته بخت بیدار
 زمین سان آرام و خواب گیرد
 در حال نموده خواب خواب
 بهر کسانست شاد و خرم
 دستش گیرد بطرفه امین

با فرض فتد گره به تقدیر	وا کرده همین به طفر تبیر
زین روهندشاد و خوش کام	اجاب اینر یک فرجام
بخشد ز سرخ مهر کردار	از دست و زبان فیض آثار
با فیض چنین به رب سكون	شد دست و زبان فرات چون
از رفق خمیر آب و گل شان	بحرین مراد دست دل شان
در دست کسان بحسب مقصود	زین بحرین است جو هر سود
ای جان کرم به ذات تو شاد	قدسی نفسی تو پاک بنیاد
سلطان جهان کاروانی	حشر چه فیض و مهر بانی
اینک بزبان مهر و ماهی	عبدالقدوس پادشاهی
اند کف تست بحر صولت	مرجان مراد و در دولت
بابرگ سخا شدت یکسر	نخل قد تو سایه گستر

دروہر شدہ بضرع زیبا

محمّد صالح دوست اور محبت
ایک اور اودھانت ۱۲

ای امر اور دعائت ۱۳

پوسته نشاز بهار جاوید

شاخشن بامید بار و ر باد

آن سید فاضل
ایمیل: ۱۲

ای مکتبہ قد ۱۲

ای کان یا ربس ممینیت
ای تو انگر ۱۲

ای قیام ۱۲

بایج حصول شاخ امید

بخیش کجوں سبتر تباو

شاهی رمنما اقلیت
تیم عزوجا الحاج عبدالهادی
بادشاه رضا دامن شمشه

گوای قلم خسته کردا

ای نخل ریاض جان بہت

روید چہ پہاڑ باغ و بہا

از آمدن پیر گیشن

ان سمروروان فیض آثار

ای مادی ره روان بخت

از مقدم تو گل تمن

کلباش گرفتہ زبردست

کحل با بگ ز تند مرغ گلزار
 ابواب فرح کشاده تقدیر
 گشته ذات تو مضرع جود
 از بس سخن تو نیک رفتار
 بزم بربقایی جامه زیبا
 آن ساطعی تازی زمانه
 وادے چونان ز دست بیا
 داردم رکوب باد رفتار
 حالیکه بر بقیع آن بمند است
 دارد ز پی رکاب داری
 پیوسته بهم شدند و کیدل

۲ دانند از دست چاره سازی
 ۱۲ بیدل ایشان بدو نوازی

هر سوست قضا فرحت آثار
 ای زیب چمن بیا چه تاخیر
 جویند خلایق از تو بهبود
 گوهر بارست و هم شکر بار
 اسوار شود به باد و پیما
 نه شنیده صد آمازیانه
 در دم جستی حجاب افلاک
 رقص نامید و رخ پری و آ
 گویی که پری بشنیده نبرد است
 این ترک فلک امید و آری
 فتر کشن صید جان شغل

۹۰
 در این کمال
 در این کمال
 در این کمال
 در این کمال

حکایت جبرائیل

در ظل برادران هشیار
 ناخن بندی بکار عظم
 ای آب رخ سر و بخت
 زینده تست یکم تازی
 دوران بقا قییده ات باد
 این خانه دولت از تو معمور
 باشی بجان بکار مرا فی
 بدخواه تو خوار خسته بادا
 رنگ تو بهار روز افروز

حطرح و خلق این میسر
 ای عقده کشای بند شوق
 داری از فیض رب عالم
 ای اصل اصول رنگ غم
 زیب از تو گرفته سرفرازی
 گیران فلک جینیات باد
 بادا تا دور هر پر نور
 ای مایه جود و شادمانی
 دارین بتو خسته بادا
 گیرد از فیض فضل چون

حکایت جبرائیل
 در این عالم
 ناخن بندی
 سنی از عادت
 این دنیا
 کردن و جانی
 یافتن

توصیف ناخدا در جناب حضرت

قادر محی الحجب و اما و ملک التخابر و موم
صاحبزاده عالیقدر و ام عظمتها

در وصف یکے بنحوش ادائی
طگشته تبار مهت و
ای مایه علی ۱۲

از اخلاق گرامی مخزن جود

و داده به قدم قدیم الاحسان

از بس شرف معنی نسبت

وزین نسبت با شرف تقدم

در دامهای اوج دولت

همش قادر محی این است

ای طبع رسا بجو رسائی

افلاک خجل ز رفعت و

دار و نقد به عهد موجود

احداث کرم بطبع دلشان

در هر لغزش گشته مثبت

پس دار و مایه ترسم

حکیم دوزخ از کوه رفعت

ارتداد ۱۲
او تاج برهند و روم و چین است

زید گویم اگر بصد جان

ای سائیه طیف و مهر گستر

ارزان تبورستی قلم دار

رایت به فلاح و خیر هر باب

با جنگ سگال تنگ جوئی

زین جوهر صلح و خوش بانی

از طینت پاک هو شمنندی

زین طینت پاک و حسن بانی

اینک چو فلک کلید رزاق

حلم و سخن است شهد آینه

حلم است و شمار و یو قارن

و اما و سخن سخن دور ان

دازی چه زبان فیض پرور

رفقارت همچو گفتار

مضمیر به ضمیر صلح احباب

ای صلح منش فرشته خوئی

شیر از جمع خاندانی

مرکز دولت خدا پسندی

جمهور خلایق از تو شادان

در دل بندش عبد رزاق

عین چشم از حیا است لبریز

دار و حیا و فاشعاران

خوش ساخته بهیض عظیمش
ای بهیض عظیم

شدانکه با پی شیخ احمد
ای پادشاه

الطاف عیسم کرده ظاهر

اقطاع ضمیر شک فرخار

سرزند بهیضش فراهم

سبزه شود ریاض مفهوم

عالی فطرت بلند همت

همصورت خورشش ضیایش

بازریت و فروزیک آمال

بر ابل شرف در حریمش

تطبیق گوی به رنگ اسود
رشته کا ۱۳۰

آن رکن اعظم و اکابر

تفریح نمانگفت گلزار

خاک عرفات و آب زمزم

از فیض قدوم شیخ مخدوم

سامی صوت ننگ طبیعت

چشم بدخواه همچو خفاش

باشد بجهان بی صد سال

الحاج

بیان حسن اخلاق عالمینا جناب حکیم

عبد الغفر بن حبيب بن امار ملك التجار مرقوم

ای خاتمہ بیانِ راہِ حکمت

تو ضعیف عزیز ذی حشم کن

ابردیو کشته بر رخ میر

مرغوب دلش شده همتن

فرزانہ روش بحسب خاطر

ناویدہ بدور دہر شاغل

قرخده شیرصدی طافت

اندرای منته و ارمینو

ایک بھنگ جو خوش

شوم بدم عز و جاه حکمت

از روی ادب زیر قلم کن

ششمین و در جواب ششمین

گفتار خوش و طریقی حسن

پس جمع نموده خلق عاظم

طرز روش حنین شمایل

گسترده بساط مهر و افت

واما وسعد وسعدا کہ

تہذیب و تمدن

ز ان صاحب خفا گشته به خواسته فلک ضیا گزیده

ای جان سخاگو شمایل	ای عبد غریب خوش خضایل
من پیچ مدان چه مرج جویم	وز کوتهی زبان چه گویم
ای محزن جود و کامرانی	در فکر اسطوری زمانی
با آل و عیال و زنگ و رونق	باشی تو بطل رافت حق

تعریف کرم دستور جناب عبدالقدوس صاحب تحلیض
ساکن ویلوا و اما دملک التجار مرحوم

آمد بطراز جان معنی	نقاش قلم بطرح زیب
شد گرم بیان بهر چه چند	در مرج شفیق خلق پیوند
آن موجد خلق و حسن آئین	ممتاز جهان به غر و تمکین
گفتارش انگبین لطافت	خوش رو خوش خنده خوش طافت
دزد روی عطا و حسن اگرام	عبدالقدوس ابو الکرم نام

پیشکش ابوالکرم خطابش	پرورده کرم ز آب تابش
دریای محیط و بحر اعظم	ببین دست و دل جناب کرم
دریای محیط گوئی اجوف	ببینش دل چنین سخی کف
زین دریای فیض خاص عام است	دریای محیط و جوش خام است
کبها تو آب زندگی بار	ای جان کرم حسن گفتار
مرهون ایادی تو منت	و گشته بروت باب بهت
هنگام عطا چو بید لرزد	نه دست تو قرار در زد
پیر بار بود به آل و اولاد	نخل قدت ببرگ دل شاد

گهر ریزی مدهد حیات و منزلت جناب
عبد السبحان حب متخلص دل و اما ملک التجار

رخ سوی فلک جناب دارد	زین جا خامه شتاب دارد
جسم خلق است و جا تهذیب	آن خلق ستوده کاتهدیب
تبیح سبحان اعلیٰ	مصرف و حرز جان اعلیٰ
معیار محبت است گفتار	زنجیر و فاست طرز رفتار
اخلاصش تخلصش دل	نقد زردل عیار کامل
گردن بندی به بند جهان	این شیوه است عید جهان
جان پیدل دلم تو داری	گسترده دام دل شکاری
دو اسپه رود به تیز گامی	خلقت بجهان دوست گامی
ماند به تقاطع صلیبی	بین طالع تو به خوش نصیبی
مشکین ضمیر در و ناگان	ای مرهم زخم سینه چاکان
باد ابعیال و آل خوش حال	این رشته عمر تو بعد سال

لب کشائی کلک اعجازشان ملاح جناب
حکیم غلام محمد مقیم صاحب صناعہ عرف میاں خان

چون خاتمہ من زبان کشاید

در محمد طیب حادق

اشتراقین از رواق آید

۵۴
مشائین انگشت چیران

ہر لحظہ نمودہ بے حجابے

آہوی کمال درکمند نش

پیشینہ طریق رسم و قانون

از پر تو شمع را می و بدیر

اعجازِ مسیح می نماید

شہیار موافق و مصادق

اندرویش زبان کشایند

از تجربه اش ورین بیان

تائیر گیا از خطائے
ای تقصیر ۱۲

بقراط حکیم بخوندهش

زنانوی ادب زند فلاحون

بقمان حکیم روشنی گیر

[illegible]

دین و شریعت و کلام و فقه

چون دست بند نبض کابل

صید امراض جسم انسان

باشد فلک چو ماه گیر د

معجون بستره طبع دیشان

دانش بستره سوسا حکمت

ای نبض شناس جان حکمت

ثابت ز تو معنی حکیم است

جسم اندر هم طیب دوران

آن ابن سخی بر اخصای

زین رود انای خلق بانوس

دین و شریعت و کلام و فقه

دانش گیر و شفاء عاقل

در دایم علاج اوست پیا

مگر کوه بود چو کاه گیر د

ز اعجاز هیچ و آب خندان

زان بخت خرد و حکمت

ای جوهر ذات کائنات

نام تو محمد مقیم است

به شبه تویی درین میانجا

دارد به حکیم اخصای

شد خاص جنب عقیدوس

ای معجزه هیچ دیشان

ای مرهم زخم سینه ریشان

باد انا م تو تا دم صور | چون دست کلیم و شعله طور

گهر ریزی خا منیسان کردی احسن اطوار حاجی
جو هر صفا و قاشعار

ای گوای قلم خسته کردار	زبان جو هر سودنیک رفتار
ای جو هر سود و کان خلاص	و حی جسم شعور و جان خلاص
هر صبح و مساجار خردوم	بودی همه تن مطیع محکوم
خود بود سعید فطین آثار	از روستا موت پندار
هم داشت سعید فیموت	منظور نظر بهر و رافت
هر یک شده رقبه حاصل	کردی زان هر قهر بدل
شکر که بیابی از حفاوند	ای مومن خلوص پیوند

سرسپه نهی بکوه جانی
شاهانچو شتر خانی

تیر خدیت جو سر جان نمانی
رر روان دنا بیری شاعلی

دوبهر خنخی بدیدم نه مرد

آب سمنان تست جوهر

بستی تو میان جانن بر

ای خوش منش خسته بنیاد

گوهر بدی چو نعل در گمان

چپه بروی سوی شیر خوی

شدن آتش و هوا شکاری

جوهر فروست و مرد کامی
جوهر از دست دور

جوهر بدیدم نه مرد

و ندان شکن مزار گوهر

جوهر داری چه اصل جوهر

باشی بجان بخاطرش او

تو راست روی بر غم اعدا

ای خاتمه ات بخیر باد

ت و م و ش

۶۷ قطعات تاج سید

ایمان جناب مولوی تحسین رضا داماد نواب نظام الملک
پرنس آف ارکات مرحوم

زہے این مثنوی شاغل با	چہ گوہر ہا کہ در سلک بیان سفت
دل ایمان پے سالش منقوط	کلام شاغل طبع آزا گفت

بادشاہ جناب قادر بادشاہ صبا بن حاجی محمد قاسم
تاج متوطن و انباری

وہ چہ نظم با صفا تصنیف کرد	وی یی اکت شاغل نیکو خصل
ثابت از انوار مضمونش شد	تیر نظم ست براوج کمال
لفظ لفظش مسکیند سحر دل	نقطہ نقطہ ہمد سحر حلال

میکنی و صف سعیدانی کن
شاد و سرور و شاد و شاد

از لب اخلاص سالش بادشاه
گفت عده شتوی بمثال
۱ ۳ ۵ ۷ ۹

بهاره جناب پید عظیمه و قوری
ما که در شمار جلوه سخن

خاقانی را بخوش بیا فی
الحق که مقلد کم آمد

طرز خاص سخن طراز پیش
بهر شاغل ما سلم آمد

بردعوی با سعید نامه
بنگر که دلیل محکم آمد

تصفیش را بهر ساز و ساز
نظم مقبول عالم آمد
۱ ۳ ۵ ۷ ۹

خورشید جناب حاجی حافظ خورشید احمد صاحب
داماد جناب نواب عظیم جا بهادر مرهم پر آف ارکاش

هو چو بشتوی شاعلی کی مطبوع
زبان نیک بین با طرز خوش حال

اشکار اسکان سرور خورشید
کها مرغوب دل بین گیسو

شریف جناب خواجہ شاہ محمد صادق الحسینی الحشتی

حبذا طلعت این نظم سعید

حرف حرفش ہمہ عمل گہر است

بلب جوہری فکر شریف

سال گنجینہ فضل و بہرست

صفی جناب مولوی امام الدین شریف صاحب

الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام

على محمد وعلى آله واصحابه اجمعين

شوقے کمال ذوق داری

ایدل کہ مجھ دستکاری

شکر چو سفر چل شکر دار

حمد چو حامل گہر دار

آن شکر کہ لے نہایت آنرا

آن حمد کہ نیست غایت آنرا

وز بہر بیان ز روی تحریر

دور بارہ اش از برای تقریر

زین ہر دو چین دو گل بسرا

بکشای زبان و خامہ بردا

یعنی کہ گوی حمد اور است

یا بد همه حمد ثابا و را ه

او حامد و احمد است محمود

فرموده بوصفش ایزد پاک

چون حمد به لغت کرده ضم

بشتاب که عین مطلب این است

آن جوهر معدن سعادت

ذاتیت وجود جو در احسان

فیضش به تمام جزو کل عالم

در یاد حق بند کر ذاکر

بر خنج جمال حسن ماه است

کو خوان کرم بشکر آراست

شکرش کردیم شکر شد

که خلق وجود او است مقصود

لولا که ما خلقت الافلاک

از قلب به روح یک معظم

بین چشم تو گزالی نیست

یعنی که سخاوت عبادت

در یای محیط فضل و احسان

میر التاج بر روم تماشام

حاجی عبد اشکور شاکر

بر تخت جلالت بادشاه است

خوش گشته لقب با مؤسّم
 از ورگه شاد و مژگان
 گسترده ز خوان به جا خودم
 مرغان دل جهان شکارش
 ز انجمله ملازمان خدمت
 یک خادم خاص مرد عاقل
 مشغول وظایف دعایش
 خادم نه کیم یا رهنشینه
 استاد علم به تحقیق
 نگاشته مشنوی بدش
 بنهاد به بصره سوده خامه

از روز ازل سعید عالم
 در ملک دکن سیر سلطان
 دار و چون من هزار خدام
 صیاد سپهر باز دارش
 حاضر با شان دار دولت
 چون نام خودش بعد شغل
 مصروف ستایش و شنایش
 نزدیک حضور دور بین
 بر صاحبزادگان اتالیق
 معنی دلچسپ و لفظ دلکش
 نام نامی سعید نامه

اشعارش جمله بهتر و خوب
 ترتیب همه بحسن ترکیب
 مع پر و برادرانش
 گشته اسما درونق آگین
 بادولت و جاه بارک الله
 به نام حکیم شبنوی روح
 القصه چو ختم گشته تصنیف
 پس بنده صفی که تا بدت
 بوده ز غمی و لاش سرخوش
 بر چیدرسیده بارتا ریخ
 سالش که چو نام بود مسعود

اندا از سخن همه خوش اسلوب
 ترکیب همه نظم به ترتیب
 شد زبید عبارت و نیش
 زینت ده نظم شک پر دین
 باجاه و حق تبارک الله
 این مدحت و بهر خجاست مع
 در سعد زمان بحسن تالیف
 در محفل صحبت و مودت
 بر سفره لغتش ملک چش
 بنشاند نهال فکر تا ریخ
 شد نظم سعید منبع جود

عدل جناب غلام نبی صاحب نایب متولی سجد و اجابہی و انوری

مست گشتم بگفتہ شاغل
کہ فراید نشاط روحانی

از سر نشاط ساش عدل
گفت جام شراب خاقانی
۹ ۱ ۳ ۱

فریاد جناب قاضی مولوی احتشام الدین صیامراد آبادی

بعج بادشاہن طرفہ نظم
کہ ہر ہر شہر اوریت شہوار

بگو شتم گفت ای فریاد ماتف
بتا رخیش شنای اہل ایشار
۹ ۱ ۳ ۱

ولہ

چون زحمت تست تعریفی کہ
داخل حیات شد شاغل از و

تو ہم ای فریاد ورتایج او
مثنوی مجمع الحسنات گو
۹ ۱ ۳ ۱

ولہ

سخن دلکش و بہار آگین
طرفہ نگاہ بہ باغ نظم گفت

جام جم است بگره پرت مهر ع	ریزد شکر فروش بر برگ گل چنبر
قطبی چون کیه دی بجز علم رفتی	آخر بگو چه دیدی خوشتر و ان گفتی

همت جناب غلام دستگیر صاحب مدرسی

بشکام سعید نامه خوب	شاغل که نوشته در بسته
الفاظ خوش و معانی خوب	گرد از ره سوق نظم رفت
خوش گوی درین زمانه	دیدم نه کس نه کس شسته
پاکیزه کلام با نزاکت	لطیفه ته هر سخن نهفت
سألت همت بجا و زیبا	خوب است سعید نامه گفت

بشیر جناب منشی محمد عبدالغنی صاحب مقیم نیت تیمار منشی و کمال

مطبوع شد چیزی با نظم سعید نامه	بشگفت دل ز طر حسن بیان غزل
کردم بشیر فکر سال سعید اینک	تاریخ عیش شد گلستان غزل

۱۸۹۲

غلط نامہ مسدس ہندی

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۸	۳	عبدین جکے	سایہ میں جکے
۸	۳	موجب	تامع
۸	۴	او تنہا لاشہ	جنازہ اُشا
۹	۱	سمہ و بستنگان	ہر عقیدت شعار
۹	۲	پیش مرکوب رفتہ رکب بود	پیش مرکب پیادہ راکب بود
۱۰	۸	عالی رسم	فیض شیم
۱۱	۴	محض	فقط
۱۲	۴	جب	اس
۱۲	۵	دین پرور	فیض ستر

غلط نامہ سعید نامہ

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۵	۷	بعض بعض خلاق	بعض بعض یکتای زمانہ
۹	۱۰	گفتا بہ چین	فرمود چین
۲۲	۷	آسمان جہان شکوہ ہے	آسمان شکوہ ہے
۳۸	۹	ذخار	زخار
۴۲	۸	اخلاق عیم	اشفاق عیم
۵۳	۱	گلزار	گلزار
۵۷		فرخندہ روش	فرخندہ چین
۶۶	۵	بدیدم از مرد	کہ دیدم از مرد

الحمد للہ کہ میں نامہ عزیز بن نامہ اسی پر بیخ نامہ حسن بہ نام کار برداران مطبع دارالحدیث دہلی
بتاریخ غرہ جب المرجب ۱۲۹۹ ہجری طبع در بر شہید لکھنؤ میں احمد غفر اللہ